

lan: ”Mandelan tie ulos heimoajattelusta oli pitkä. Alun perin hän oli *xhosa*, joka samaistui voimaakkaasti vain oman heimonsa kohtaloon. Myöhemmin ajattelu laajeni ja Mandela samaistui kaikkiin Etelä-Afrikan mustiin. 27 vankilavuotensa jälkeen Mandela oli valmis anteeksiantoon ja neuvotelemaan historiallisen vihollisen kanssa.”

Poliitikko ajaa Torkin mukaan omaa tai lähipiirinsä etua. Valtiomies ajattelee kokonaisuuden parasta. Valtiomies Mandela sanoo: ”Halusin Etelä-Afrikan tajuavan, että rakastin jopa vihollisiani, mutta vihasin järjestelmää, joka oli kääntänyt meidät toisiamme vastaan. Sortaja on vapautettava yhtä laila

la kuin sorretti. Ihminen, joka vie toiselta vapauden, on vihan vanki, teljetty ennakkoluulojen ja ahdasmielisyyden kalteviden taa.”

Torkin kirja haastaa meitä kaikkia aivojemme kehitystason nostamiseen. Maapallomme ei kestä heimoajattelun vankeja.

Suomalaisten maku

PEKKA WAHLSTEDT

Sosiologi Pierre Bourdieu julkaisi 1960-luvulla tutkimuksen, joka on herättänyt vilkasta keskustelua yhteiskuntatieteissä jo yli kolmenkymmenvuoden ajan. Bourdieu esittää, että maku ei ole puhtaasti yksilöllinen asia, vaan makumielitymykset kytkeytyvät yhteiskuntaluokkaan. Ja enemmänkin: maun avulla ylemmät luokat pyrkivät erottumaan rahvaasta. Mutta miten tämä pitää paikkansa 2000-luvulla, kun globalisaatio ja uusi teknologia internetineen ja sosiaalisine medioineen on kumonnut vanhat rajat ja hierarkiat niin fyysisesti kuin henkisesti? Bourdieu ei tutkimuksessaan tarkastellut edes tv:tä lainkaan, vaikka laite levisi kovaa vauhtia yhteiskunnan kaikissa kerroksissa.

Suomalainen maku -kirjassa sosiologit testaavat ja soveltavat Bourdieun väitettä haastatteleamalla suomalaisia rakennusmiehistä pankinjohtajaan. Yllättävää kyllä tutkijat huomaavat, että demokraattisen pinnan alla elävät vanhat hierarkiat. Perusjako on siinä,

että korkeasti koulutetut suosivat korkeakulttuuria, mutta alemmat luokat usein inhoavat sitä, etenkin modernia taidetta, ja harrastavat populaarikulttuuria. Myös ravinnon suhteen ylemmät luokat ovat ottaneet etnisen ruuan omakseen, suosituimpana sushi, ja työväenluokaiset syövät raskaita ja rasvaisia perinteiseen tapaan. Kirjaa lukiessa ei ihmettele sitä, että perussuomalaiset vetoavat juuri tavaliseen kansaan.

Koulutus on tietysti suurin maun erotteleva tekijä – onhan etenkin ylempien luokkien vakavan kirjallisuuden harrastaminen luonteavaa ja loogista pitkien opintojen jälkeen. Mutta myös ikä ja sukupuoli vaikuttavat.

Paradoksaalista onkin, että aikoinaan vallankumoukselliseksi ylistetty työväenluokka ja konservatiivisiksi moititut ylemmät luokat ovat vaihtaneet osia: vaikka ylemmät luokat harrastavat paljon korkeakulttuuria, ne ovat innostuneet myös populaarikulttuurista – etenkin musiikista, kevyintä ja viihteellisempää poppia lukuun ottamatta.

Semi Purhonen & työryhmä
Suomalainen maku
Kulttuuripääoma, kulutus
ja elämäntyylien sosiaalinen
eriytyminen
Gaudeamus, 2014

Tätä voisi jatkaa toteamalla, että kaikki sukupolvet tuovat vanhetessaan ja yhteiskuntaan asettuessaan nuoruuden ja vanhempiensa väheksymät asiat mukanaan ja legitoivat ne. Pidetäinhän aikoinaan esimerkiksi rytmikästä ja tanssiin kiihottavaa jatsia villi-ihmisten mekastuksena. Ei ole kummallista, että etenkin 60-luvun musiikki – etunenässä The Beatles – on astunut korkeakulttuurin piiriin. Ja onhan jopa The Rolling Stonesin Mick Jagger lyöty ritariiksi.

Omanlaisensa tapaus on televisio. Melkein jokaisesta olohuoneesta löytyy tämä demokratian symboli, ja kirjassa todetaan, että kotona piilossa katseilta työväenluokkainen voi katsoa korkeakulttuurista ja ylemmässä asemassa oleva viihteellistä ohjelmaa.

Haastatteluissa television katseluun suhtaudutaan hieman häpeillen. Monet korkeamman koulutuksen saaneet pahoittelevat television katseluaan. TV:n kohdalla tulee hyvin näkyviin Bourdieun käsitys ”legitiimistä mausta” eli siitä, että tietyistä asioista tulee pitää, toisista ei. Legitiimistä mausta poikkeamisesta saa helposti leiman otsaansa. Televisio kuuluu kokonaisuudessaan epälegitiimin alueelle ylempien luokkien keskuudessa.

Onko häpeilyn syynä se, että televisio jos mikä ylittää kaikki luokkarajat ja yhdistää ihmiset. Muistammehan kun rakkauden kesänä ’67 The Beatles esitti televisiossa laulun *All You Need Is Love*, ja satelliittilähetystä seurasi – ensimmäistä kertaa histo-

riassa – koko maailma.

Kirjassa ei nettimaailmaan ja sosiaaliseen mediaan tartuta. Syyksi esitetään se, että suuren monivuotisen hankkeen aineistonkeruuvaiheessa vuonna 2007 sosiaalisen median läpimurto oli vasta alussa. Kirjoittajat kuitenkin uskovat, että suomalaisen maun luokkajako ulottuu ja heijastuu myös sosiaaliseen mediaan. Kirjan heikko puoli onkin siinä, että kirjoittajat pitävät liian hanakasti kiinni Bourdieusta. He haluavat puoliväkinen venyttää ja vääntää Bourdieun teorian kaikkialle. Esimerkiksi ylempien luokkien maun laajentuminen on kirjan mukaan vain uusi tapa vetää rajaa alempiin luokkiin, koska ylemmät luokat valitsevat po-

pulaarista aineistosta parhaat puolet ja eivät koske esimerkiksi Speden elokuvaan ja Seitsemän päivää -lehteen.

Tähän voisi vastata, että rajojen jyrkkyys on vähentynyt ja yhteisiä asioita löytyy luokkien välillä enemmän kuin ennen. Tämän vähän erin tapahtuvan rajojen liudentumisen tiedostaminen olisi antanut pohjaa arvioida suomalaisen maun tulevaisuutta, mikä jää kirjassa tekemättä. Viekö luokkarajojen häviäminen lopulta yksilöllisyyden ja ainutkertaisen valintojen aikaan – tällöin jokainen voi valita sekä korkeakulttuurista että populaarikulttuurista itselleen sopivat palat ja luoda ja muokata niistä omannäköisenä synteesin.

Ukkojen (ja myös akkojen) kirja

MATTI VIRTANEN

Dag Sebastian Ahlanderin pieni opaskirja eläkeikää lähestyville tai juuri eläköityneille ei ole ihan tavanomainen elämäntaitokirja, vaikka sen otsikoinnista voisi niin päätellä. Ensimmäiseltä se oli riemastuttavaa tekstiä. Ei siksi, että ohjeiden perusteet olisivat jotenkin mullistavan uusia, vaan siksi, että ne pohjautuvat kaikki Ahlanderin omaan kokemukseen, ovat kekseliäisyydessään yksinkertaisen käytännöllisiä ja kaiken lisäksi vetävän ytimekkäästi ja hyvin kirjoitettuja.

Hieman myöhemmin rupeisin epäilemään, että ohjeet ehkä puhuttelevat lähinnä niitä, joiden elämä on taloudellisesti, so-

siaalisesti ja terveydellisesti vakaalla pohjalla – siis niitä, joilla on reaalisia vapausasteita ryhtyä itse muokkaamaan elämäänsä. Ahlander on entinen ruotsalainen diplomaatti, joka on ollut suurlähettiläänä ympäri maailman, on edelleen naimisissa saman vaimon kanssa, omaa kaksi oivallista tyttäretä eikä eläkkeen tasossa ole valittamista.

Kirjan loppupuolella Ahlander kuitenkin paljastaa, ettei kyse ole elämänsä läpi iloisena ja onnekkana hannuhanhena purjehtineen itsetyytyväisestä julistuksesta, vaan teeseistä, joihin on kasvettu kovan koulun kautta.

Kymmenen vuotta sitten Ah-

Dag Sebastian Ahlander
Onnellisten ukkojen käsikirja
109 keinoa elämän
huippuhetkien saavuttamiseksi
Gummerus, 2014

landerilla havaittiin syöpä, siten ilmeni sydänvaivoja ja viimeksi hän on saanut leikkauksessa uuden lonkkaproteesin. Nimenomaan syöpädiagnoosi pakotti Ahlanderin itsetutkisteluun ja johti uuteen elämänasenteeseen, joka on kirjan kantava idea. Nimenomaan sairaana – tai vanhana – ihmisen on oltava niin optimistinen ja iloinen kuin vain voi, sillä silloin iloa todella tarvitaan. Hyvä mieli on tepsivä lääke, ja ainoa,